

KÉPZŐMŰVÉSZET

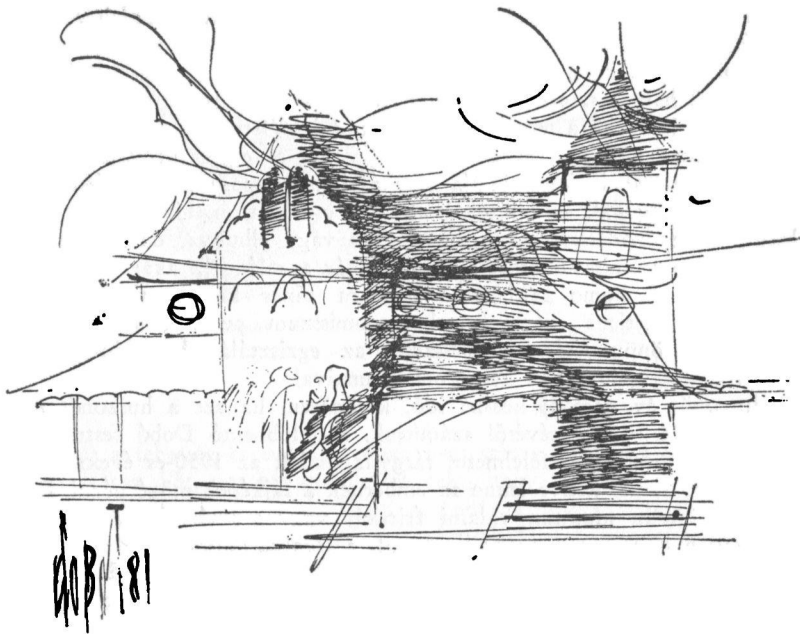
ALÁZAT ÉS TÁRGYIASSÁG

1954 vagy 1955 nyarán történt. Az akkori *Ifjúság* nevű hetilap belső munkatársaként dolgoztam a hetilap szerkesztőségében. Mindig és mindenhol izgalmas pillanat a posta felbontása, de a szerkesztőségi posta különös izgalmat tartogat. Olyasmi az, mint ami egyszerre magában foglalja az ismeretlenbe indulás és a hazaérkezés izgalmát is. Főszerkesztőm minden porcikájában demokratikus szellemű ember volt, és nem csinált presztizskérdést abból, hogy ki veszi át és bontja fel elsőnek a napi postát. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy igencsak a közülünk legkorábban érkező ismerkedett meg elsőként a beérkezett levelekkel. Már csak a posta miatt is igyekeztem legkorábban érkezni, és a levelek közt legelőször is földit, kanizsait kerestem. 1954 vagy 1955 nyarán (nem emlékszem pontosan az évre) Kanizsáról Dobó Tihamértől érkezett levél. A borítékából, a levéllel együtt néhány rajz, azt hiszem, tusrajz hullott ki. Csak az egyikre emlékszem, amelyiket le is közölt az *Ifjúság*. Bertúrt, csapzott karimájú kalapos ember arcképe volt ez, szikár, időse kubikos ember képe — amilyen arcokat abban az időben naponta láttunk elvonulni a Nemanjina utcában, az akkor még két műszakban dolgozó téglagyár felé és vissza.

Bőbeszédűen igyekeztem bemutatni, ha úgy tetszik, beprotezsálni a levélíró a szerkesztőségnek. Komolyan, elmélyülten nézegették a rajzokat, a főszerkesztő pedig a levelet forgatta, meglehetősen fenntartást demonstrálva. Aztán, temperamentumának megfelelően, halkan, tűnődve el is mondta aggályait. Tulajdonképpen a levél egy mondata vagy szóhasználata zavarta a főszerkesztőt. A szerző bemutatkozásképp elmondta magáról, hogy miután elvégezte a nyolc osztályt, a helyi fűrészáru-gyárban dolgozik, nem sok kilátása van a továbbtanulásra, bár érzi, hogy különb dolgokra lenne képes vagy lenne hivatott. Ez a „különb” szó volt a bűnös kifejezés, amiből a szerkesztő olyasfélért vélt kihallani, hogy a levélíró az iskolát, a tanulást státusnak tartja a munkával szemben.

Azóta 25—26 év telt el, és Dobó Tihamér, mondhatni úgy is, hogy immár fél életével, alaposan és több dimenzióban is rácsáfolt a főszerkesztő aggályaira. Most, a kanizsai tárlat megnyitásakor valóban szívesen, *szívesebben* élnék egy olyan sztereotip megállapítással, hogy Dobó Tihamért nem kell bemutatni Kanizsán. Félek azonban, hogy sehol a világon nem szorul Dobó annyira a bemutatásra, mint itt, ahol jószereivel keresni kell olyan embert, aki ne tartaná magáról — nemcsak azt,

Dobó Tihamér Kanizsán megrendezett retrospektív kiállításán (1981. március 4—március 8.) elhangzott tárlatmegnyitó.

hogy legjobban ismeri őt, hanem valamilyen módon patrónusának is ne hinné magát az enfant terrible-nek, a javíthatatlan „szörnyű gyerekek”.

Az ünnepi alkalom kimondatja, ki kell, hogy mondassa velünk ezt, hogy tiszta lappal és tiszta lelkiismerettel nézhessünk szembe az alkotóval, aki most képein keresztül néz vissza ránk. Alkotásokon keresztül, amiket nem lehet elintézni sem közhellyel, sem az alkotó bizalmas hátbaveregetésével.

Nyilván nem megfelelő a tárlat retrospektív megjelölése. Ezek a képek valóban 24 év — zaklatott, kegyetlen módon elvesztett 24 év munkáiból, ötletszerűen vagy a kényszerű lehetőség szabta mércék szerint gyűltek össze. El kell tehát mondani, hogy a gyűjtemény nem öleli fel Dobó Tihámér munkásságának teljes spektrumát sem témában, sem stílusban, sem színvonalban.

E tárlat anyagát festmények képezik. Sokak szerint Dobó Tihámér elsősorban grafikus művész. Ehhez elég argumentum a néhány évvel ezelőtti, nagy sikerű újvidéki grafikai kiállítása. Szinte minden kiállított darabja egyformán magas színvonalú grafikai közlése volt a tényleg átélt élménynek. Ebből a kiállítási anyagból, természetesen már az anyag inkompatibilitása miatt is, hiányoznak a grafikák.

Dobó mint festő, nagyon leegyszerűsítve, három élményterületet dol-

goz fel képein. Ezt a három élményterületet tájképei, portréi és csendéletei fejezik ki. Ez a tárlat elsősorban tájképeit, majd csendéleteit prezentálja. Portréi közül mindössze 2—3 kép került bemutatásra, azok is korábbi alkotói korszakából.

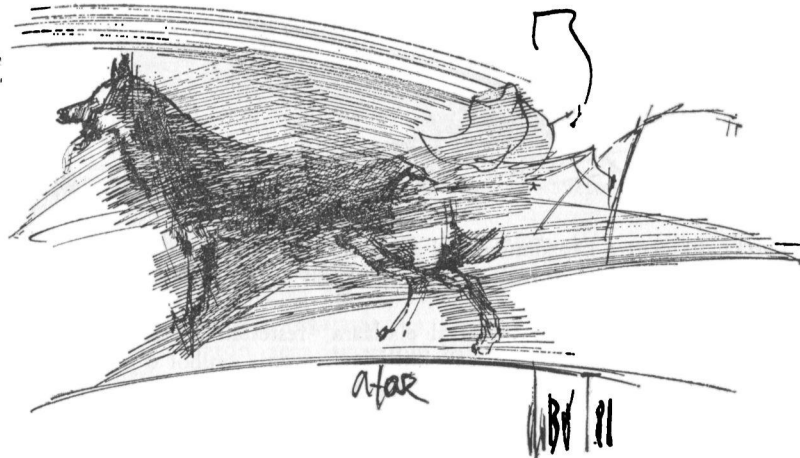
Dobó Tihamér szinte kifejezetten homo aestheticus. Ez a körülmény amennyire kedvező a művészi kifejező indulat életben tartására (ha moralista lenne, nyilván rég abbahagyta volna a festést és rajzolást) — olyan tragikusan is determinálja munkásságát. A moralista filozófiát, eszmét kreál magának — lelkesedéssel vagy csalódottan, hívón vagy hitetlenül, meggyőződéssel vagy daccal, élve vagy elbukva, de mindenféleképpen kompromisszumot tud találni akár a világgal, akár saját lelkiismeretével. A homo aestheticus számára nincs kompromisszum, azaz a homo aestheticus számára a kompromisszum pusztítás és pusztulás, lényegében önpusztítás. Legmesszebb az egzisztálás határain belül a tárgyilagosságig juthat el kompromisszumaival.

Huszonöt év nagyon hosszú idő, különösen, ha ezt a huszonöt évet az ember 16—17. életévétől számítjuk. Megdöbbentő Dobó festményeinek szinte töretlen és félelmetes tárgyilagossága az 1950-es évektől egészen máig. Szinte kedve lenne az embernek a tájképek mögé nézni, hogy legalább onnan mutatna valami fricskát vagy számárfület a mesterre, ahogyan ő is a színes naturalizmussal, a legakadémikusabb realizmussal festett képekbe belelop valamit, tiltakozása jeléül. Osztrönszerű, nem átgondolt tiltakozások ezek, csak egyszerűen bántja a homo aestheticus szemét a naturalizmus. Ilyenkor, hogy a naturalista hatást lerontsa, még a giccse is képes kacérkodni. Legvilágosabban azonban elvont képei igazolják megfigyelésünket. Ugyanaz a tárgyilagosság jellemzi elvont képeit is, mint realista képeit. Sőt, az elvonatkoztatás erre még több lehetőséget nyújt, hisz nem veszélyezteti a naturalizmus. Elvont képei egyébként ugyanabból az élményből születnek, mint realista képei, csak a formák tisztulnak meg a részletektől. Dobó elvont képeit úgy is jellemezhetnénk, hogy azok a forma mítoszai. Ezért néha a torzó benyomását keltik: a születő, az összejtéből kifejlő forma és az alakatlan, piszkos tér, ahol még minden kialakulásra, letisztulásra vár.

Jó lenne azonban néha elfogultnak látni, jó lenne néha szeretve, gyűlölte, boldogan, boldogtalanul, hívón vagy csúfolódó hitetlenül látni viszont a vásznain a festőt.

Az objektivitás Dobó Tihamérnél azonban nemcsak a megalkudni nem tudó homo aestheticus mértéke és egyben a megrendelő, a mecénás kiszolgálása. Mert ki kell szolgálni a mecénást is, és a festő csak képpel tud fizetni: barátságért, spriccerért, kenyérért, hitelért.

Amennyire kompromisszum a tárgyilagosság, annyira alázat is Dobó esetében. Az alázat azonban szintén nem egyértelműen pozitív. Itt kell visszakanyarodnom az *Ijjság* valamikori főszerkesztőjének aggályaihoz. Azt mondtam, Dobó Tihamér alaposan rácăfolt ezekre az aggályokra.

Dobónál a tehetség és tudás valóban nem státus, nem lett és nem is lehetett státus. Sőt, azt róhatnánk fel neki, hogy a művel szembeni alázat, a mesterséggel szembeni alázat, már-már a tárggyal szembeni alázat is, amely tárgy, amely modell lassacskán mindenkié, mindenki szemével látható, legkevésbé a megalkotójáé, legkevésbé az ő látásának a reflexiója. És a kör bezárul. A festő visszatér a megbízható mértékhez, a tárgyilagossághoz.

Megnyitva ezt a tárlatot, azt kérem a tisztelt közönségtől, hogy Dobó Tihamér képeit azzal a tárgyilagossággal fogadja, amilyen tárgyilagos alázattal ő azokat megalkotta, miközben övele magával csak annyi történt, hogy elmúlt 25 év, és egyben elmúlt életének a fele is. Nem önmagának festette a képeit, hanem nekünk, és már csak nekünk marad meg az, ami számára elmúlt.

Köszönet azoknak, akik képeiket rendelkezésre bocsátották, hogy ezt a tárlatot megrendezhessük, és köszönet azoknak is, akik ezt vonakodtak megtenni; érthető, hisz az emberek nem egyformán féltik és őrzik kincseiket.

KONCZ István

DOBÓ T.

Merőleges életvitel és egy nosztalgikus alföldi festészet: Kanizsa szerelmes földrajza.

Már századszor, ezredszer ismétlődő motívumai előtt, amikor már legyintenek, mondván, ezt azért mégsem szabad, mindig visszafog, megigéz valami: ez az ember nagyon jól tudja, mit nem akar beengedni a képbe.